

Monumentnummer*: 521706

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 27 mei 2002
Kadaster deel/nr: 82804/160

Monumentnaam**

Fort Sabina

Complexnummer

521705

Complexnaam

Fort Sabina

Woonplaats*

Fijnaart

Gemeente*

Moerdijk

Provincie*

Noord-Brabant

Locatiennaam

Fijnaart

Locatieomschrijving

Noordwesthoek polder

Kadastrale gemeente*

Fijnaart

Sectie*

L

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

185

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding.

Het FORT Sabina is in 1810-1811 aangelegd in de noordwesthoek van de Sabina-Henricapolder ter bescherming van de scheepvaart op Volkerak en Hellegat. Het werd aanvankelijk De Ruyter genoemd en ging als gevolg van de Vestingwet van 1874 fungeren als verdediging tegen vijandelijke vlootten op het Volkerak en het bestrijken van een versperring met schoktorpedo's. Het maakte daarbij deel uit van de Stelling van het Volkerak en het Hollandsch Diep. In 1879-1883 werd het geheel aanzienlijk gewijzigd en kreeg toen zijn huidige vorm met Ambachtelijk-Traditionele elementen.

Omschrijving.

Het werk is gelegen binnen een omgrachting en heeft een vijfhoekige vorm met op drie hoeken een enkelvoudige caponnière en op de vierde, zuidelijke hoek een dubbele. Het geheel wordt betreden via een dam en een betonnen

wachthuis. Dit wachthuis heeft een gebosseerd gepleisterde gevel van vijf vakken met geblokte en gegroefde pilasters en getoogde en van ijzeren luiken voorziene muuropeningen. Het wordt afgedekt met een kroonlijst. Door het gebouw loopt een gewelfde doorgang. De achtergevel is gepleisterd. Midden op het terrein ligt de voormalige verdedigbare toren van 1810-1811. Deze maakt thans met zijn zeer verweerde uit IJsselstenen gemetselde gevel deel uit van het aangeaarde kazernegebouw, dat keuken, bergingen en ziekenboeg bevatte. Inwendig heeft de voormalige 'tour modèle' een rechthoekige in schoon metselwerk uitgevoerde ruimte met segmentvormig afgesloten muurnissen en een omlopend tongewelf, dat in het midden rust op een vierkante kolom. Het kazernegebouw heeft een in machinale baksteen opgetrokken gevel van acht vakken waarin segmentvormig afgesloten en beluikte raam- en deuropeningen. De openingen zijn in groepen van drie geplaatst onder een ontlastingsboog, die correspondeert met het inwendige tongewelf. Een der sluitstenen draagt het jaartal 1880. De muuropeningen geven toegang tot in schoon metselwerk uitgevoerde ruimten. Deze hebben deels ijzeren en houten balklagen. In de op de toren aansluitende travee vinden we troggewelven op ijzeren profielen, de overige ruimten hebben segmenttongewelven. De muren zijn hier gewit met zwarte plint. Achter de kazerne bevindt zich een dubbelwandig kruit- en projectielenmagazijn uit 1881 met bergruimten en vier tongewelven. Voor het vervoer werd gebruik gemaakt van nog steeds aanwezig smalspoor. Tevens bevindt zich hier een remise uit 1866 met twee tongewelven. De vier caponnières zijn bereikbaar via ondergrondse gangen en hebben in kiezelbeton met toeslag van baksteensplit opgetrokken muurwerk. De gangen werden geprefabriceerd uit cement in de Nederlandsche Cement Steenfabriek te Delft. De dubbele caponnière heeft een verlande gracht en een berging uit 1884. Tegen de omwalling bevinden zich aan de zuidwest- en westzijde geschutsofstellingen met de bijbehorende in beton opgetrokken kruit- en projectielenmagazijnen. De sporen van de geschutsemplacementen voor de zeven zware 24-centimeter kanonnen van het type Y zijn nog herkenbaar.

Waardering.

Het fort Sabina-Henrica is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarde als uitdrukking van de ontwikkelingen van de landsverdediging en de krijgskunst in de negentiende eeuw en de plaats die het innam als schakel in de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het heeft architectuurhistorische waarden wegens de gecompliceerde bouwgeschiedenis met een veelheid aan onderdelen waaronder toren, kazernegebouw, kruitmagazijn, etc. Het is een toonbeeld van het gebruik van traditionele baksteenbouw en voor die tijd moderne betontechniek. Het heeft ensemblewaarden wegens de relatie tussen fort, magazijn en het omliggende open poldergebied. Het is relatief gaaf bewaard gebleven.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie

Fort